

AULA DE FAMÍLIA. UN ESPAI DE REFLEXIÓ I FORMACIÓ PER A PARES I MARES

Lluís Amat, Rosa Morell

Tècnics d'Educació de l'IME d'Olot

RESUMEN

Este artículo explica el proceso de creación de "Aula de Familia", proyecto que se caracteriza porque parte de las necesidades expuestas por los padres y madres, y se lleva a cabo conjuntamente con la administración educativa. Se crea de esta manera un proyecto coherente que se ha consolidado con el paso del tiempo.

ABSTRACT

This article explains the process of creating "Aula de Familia" (Family Classroom), a project that is characterized based on the needs expressed by parents and is held in conjunction with the educational administration. It thereby creates a coherent project that has been consolidated over time.

INTRODUCCIÓ

Ja fa algunes dècades que vivim en un context de canvis continus que afecten els hàbits i els models familiars. Els canvis en les estructures socials, culturals, econòmiques i productives, la generalització de les noves tecnologies, la pèrdua progressiva del paper i el pes moralitzador de l'Església, la globalització, les noves estructures familiars... han estat factors que han propiciat incertesa i desorientació a moltes famílies respecte a la manera com s'han d'educar els infants i els joves.

La família, com a primera responsable de l'educació dels fills, desenvolupa patrons de comportament i models d'actuació que persistiran en un futur, per aquest motiu val la pena dedicar temps i espai a formar-se i a reflexionar sobre quins models i principis volem transmetre als nostres fills.

Contràriament als comentaris relatius al fet que les famílies han delegat la seva tasca educativa a l'escola, hi ha molts pares i mares que no han dimitit de la seva responsabilitat educadora i que es preocupen i busquen espais d'aprenentatge i reflexió per poder compartir, ampliar i millorar les estratègies educatives.

Des de sempre, les associacions de mares i pares dels centres educatius han organitzat xerrades formatives per a les famílies per donar resposta a aquesta demanda. La realitat però, demostra que els índexs de participació són molt baixos. Per aquest motiu, des de l'Institut Municipal d'Educació (IME) de l'Ajuntament d'Olot i en el marc de la Comissió d'AMiPA del Consell Escolar Municipal (CEM), es va replantejar el model i es va proposar *Aula de Família*, que actualment conté un cicle de xerrades, l'Escola de Mares i Pares, el Centre de Recursos per a Mares i Pares (CRAMP) i unes publicacions destinades a les famílies en funció de l'edat dels fills i filles.

ELS INICIS

Aula de Família va néixer el curs 2003-2004 en el marc del Consell Escolar Municipal, dins la Comissió de mares i pares que es reuneix un mínim de tres vegades cada curs, per abordar temes d'interès comú.

En aquest marc es va detectar que una de les necessitats de les associacions de mares i pares (AMPA) era aconseguir més participació, tant en la renovació de la junta com en les activitats proposades. Aquest fet va propiciar diferents activitats per millorar la

participació. Una de les mesures que es va prendre va ser coordinar des de l'IME les xerrades per a mares i pares i centralitzar-les en un espai de la ciutat, amb l'objectiu d'aglutinar, optimitzar, coordinar i donar resposta a les necessitats dels pares i mares quant a l'educació dels seus fills i filles.

La gran majoria de xerrades són proposades pels mateixos pares i mares, però també, en algunes ocasions, són proposades pels tècnics d'Educació, en funció de l'actualitat i de les demandes socials detectades a la ciutat. Des de l'IME es busca el ponent més adequat segons la temàtica i es reserva i prepara l'espai, i es fa la publicitat a tota la ciutat. Les xerrades eren un primer pas. En fer-ho a nivell de ciutat, l'assistència va augmentar considerablement i el ressò de les xerrades (la gent porta gent) va arribar a molta més població.

A més a més, el fet de crear aquest espai i aquest temps va despertar inquietuds i múltiples preguntes que els pares i mares feien al ponent una vegada acabada la xerrada. Aquest costum ens va oferir la possibilitat de fer el segon pas: crear una escola de mares i pares on, en petits grups, les famílies poguessin plantejar reptes i fer preguntes més concretes per millorar les estratègies educatives en l'entorn familiar.

Però les necessitats dels pares i mares anaven més enllà: hi havia qui volia una atenció directa i individual. Neix, a partir d'aquí, el Centre de Recursos per a Mares i Pares.

ELS OBJECTIUS

Parlem d'*Aula* perquè ho entenem com un espai i un temps, sigui en format de xerrada, d'informació escrita, d'escola de pares i mares o d'atenció personalitzada. Un espai i un temps per al pensament, la reflexió i el creixement personal en benefici de pares i fills.

I diem de *Família* perquè la nostra tasca no va encaminada només a millorar la qualitat de vida de mares, pares i avis, i sempre independentment del tipus d'estructura familiar, sinó que també va encaminada a transformar la vida dels fills perquè volem ajudar a millorar les relacions de tots els membres de la família i, per tant, la seva qualitat de vida.

Què pretenem?

- Ésser més conscients del que vol dir, això de ser pares i

mares, dur a terme la responsabilitat i el fet de la paternitat o la maternitat.

- Entendre, acceptar i assumir la diferència existent entre educar i criar els fills.
- Introduir la consciència dels actes, com a mares i pares, i com influeixen en l'educació dels fills.
- Descobrir els valors que els configuren com a persones i acceptar la tradició i cultura familiars com a elements constitutius de la família actual.
- Intentar arribar a comprendre les dificultats que els fills i les filles plantegen en el fet diari de la relació, no com a enfrontaments, sinó com a realitat d'un procés de creixement personal que tot ésser humà ha de dur endavant per al seu desenvolupament correcte dins la societat actual.
- Engrescar en la participació, tant a nivell personal com a nivell de comunitat educativa.

ACTIVITAT

Com s'ha indicat anteriorment, *Aula de Família* neix a partir d'un treball conjunt de les Associacions de Mares i Pares (AMPA) dels centres educatius d'Olot, de tots els centres educatius. És important destacar-ho, ja que significa que hi ha moltíssimes famílies implicades directament o indirecta en tot el procés.

Treballem la confiança, el consens i el diàleg. Totes les AMPA formen part de la Comissió d'AMPA del Consell Escolar Municipal. Tothom diu i pot dir-hi la seva; tothom suggereix, proposa. I això fa que les idees i la informació flueixin i s'escampin; i, alhora, permet un aprenentatge sovintejat de com treballar plegats, d'adaptar-nos a la realitat pròxima, a les necessitats reals. Participar és decidir, no només escoltar; és enraonar, consensuar i actuar.

I quan es forma part de les decisions i del procés, allò que es fa es sent com a propi. I un altre aspecte importantíssim: tothom veu la utilitat de treballar d'aquesta manera perquè tothom en treu profit, tothom hi surt guanyant.

Es tracta de fomentar que tothom se senti corresponsable i coprotagonista de l'educació de tots els infants i joves.

De fet, podríem parlar d'una manera de fer que se sustenta en uns paràmetres molt simples però que són molt valuosos: escoltar les demandes i detectar les necessitats reals; mantenir un tracte personalitzat amb les persones; treballar per poder donar respostes; ser conscients que tota acció que produïm pot ser una acció educativa; i treballar per a la ciutat, per a la globalitat de la població.

D'aquesta manera es percep clarament la necessitat de posar en comú idees i objectius i, alhora, s'eviten duplicitats, competències, descoordinació.

Tot plegat ajuda a optimitzar els recursos i aporta més força social que, a la vegada, dota de més recursos que es poden distribuir de manera més eficaç.

Recordem, doncs, que *Aula de Família* ofereix a les famílies un espai i un temps de reflexió per aprendre més sobre els fills, néts, ... sobre el seu desenvolupament, les seves inquietuds.

I ho fa en tres formats diferenciats però alhora complementaris:

■ El Cicle de xerrades

L'objectiu general d'aquestes xerrades és dotar a pares i mares de les eines necessàries per potenciar relacions familiars enriquidores i per encarar positivament els conflictes que sorgeixen en el dia a dia de les relacions humanes. Tracten temes de diferents àmbits, parlant sobre aspectes psicològics, emocionals, afectius i, sobretot del dia a dia, de la quotidianitat; tot i que de vegades es parla d'una etapa educativa concreta (infantil, adolescents...). També s'aprofita l'activitat per explicar i recordar els altres serveis i animar a participar-hi.

■ L'Escola de Mares i Pares

Conduïda per una professional terapèutica familiar i educadora social, l'objectiu d'aquesta escola és crear grups de formació i aprenentatge en relació amb pautes educatives. S'ofereix la possibilitat de conèixer millor els fills, respectar-los i considerar-los com a éssers individuals.

Es tracta d'un espai de reflexió, intercanvi i comunicació en què es posen en comú preguntes i inquietuds, solucions i estratègies. S'ofereixen recursos per afrontar situacions complexes en la relació pares-fills, amb la finalitat d'ajudar a potenciar relacions familiars positives i enriquidores.

Tres grups diferenciats: aula 0 a 3 anys, aula 3 a 12 anys i aula 12 a 18 anys.

Pel que fa al grup de 0-3, aquest curs s'ha replantejat amb una fórmula nova: les famílies amb fills en aquesta franja d'edat, tenen un tracte personalitzat i diari amb les educadores dels seus fills i això fa que la sensació d'acompanyament i de resolució de dubtes i problemes per part de les educadores sigui present. En aquest sentit, aquest curs s'ha organitzat una xerrada itinerant; la mateixa per a tothom i a cadascuna de **totes** les llars del municipi per tal de recuperar aquest espai de reflexió i de fer arribar un mateix missatge a totes les famílies, fet que reforça el concepte de ciutat.

El grup 3-12 està consolidat. És una etapa poc conflictiva, el grup intercanvia experiències i vivències.

Finalment el grup de 12-18 està molt consolidat ja que fa uns quants cursos que funciona; és la franja de l'entrada a l'adolescència, de tots els canvis que comporta i dels mil i un dubtes que es generen a nivell familiar. L'intercanvi d'experiències, les estratègies donades per la professional, les reflexions... són sempre presents.

■ El CRAMP (Centre de Recursos per a Mares i Pares)

Conduït per la mateixa professional, és un espai de suport en l'educació dels fills i filles, no és un espai terapèutic; un espai d'orientació educativa i individual adreçat a les famílies que tinguin fills/es de 0 a 18 anys i que:

- Tenen qualsevol dubte sobre com enfocar l'educació dels seus fills
- Tenen dificultats per entendre els seus fills o filles
- Senten que els seus fills o filles no els escolten

S'ofereix:

- o Orientació i pautes educatives
- o Escolta i atenció als dubtes
- o Eines i estratègies pràctiques i efectives

Hi ha un treball de coordinació amb els altres serveis de la ciutat: Serveis Socials, EAP, CDIAP...

Cal destacar que aquest servei any rere any multiplica les demandes de les famílies. Es preveu que aquest darrer any dupliqui les

atencions realitzades.

Dins del CRAMP també s'ofereix el SAT (Servei d'Atenció Telefònica de 24 h). Les famílies usuàries del CRAMP o de l'Escola de Mares i Pares poden utilitzar aquest servei; parlem d'aquests usuaris perquè són famílies que la professional coneix i amb qui ja ha treballat i, en conseqüència, hi ha un coneixement previ de la família. Poden trucar davant d'una d'aquelles situacions inespèrades en la qual el pare o mare necessita un suport puntual i ràpid.

En realitat, però, són molt poques les trucades: com que la gent sap que té aquest suport, aquest acompanyament, això fa que en un primer moment es pensi "Trucaré, ja no puc més" i poc després es passi a "No, no, he de ser-ne capaç jo"... Es posa una "distància" a la situació conflictiva, es recorda allò parlat en diferents sessions amb la professional i molts de cops això ajuda a trobar la "solució" per un mateix i, finalment, no es fa la trucada. Moltes vegades, posteriorment, la família comenta amb la professional: "Vaig estar a punt de trucar-te i al final no ho vaig fer"; la trucada, efectivament, no s'ha fet, però el fet de saber que es pot fer ha ajudat a trobar les estratègies adequades.

■ Les publicacions: un altre servei. PONT i AMPA

Des de l'Institut Municipal d'Educació (IME) tenim clar que hem d'ajudar a promoure condicions de plena igualtat, d'equilibri i harmonia entre identitat i diversitat. És entre tots que treballem per assegurar la cohesió social i la igualtat d'oportunitats. I volem tenir sempre present que treballem per a tota la ciutat, per a la globalitat de la població.

Aquestes publicacions són una petita manera d'ajudar a assolir aquests objectius. Es tracta d'articles sobre les xerrades que ja s'han fet en el cicle, temes generals i específics per a les famílies, informacions de les AMPA, activitats, reflexions, recomanacions, propostes...

La informació i les publicacions arriben a tothom ja que treballem per a les famílies, per als ciutadans; , independentment del centre on van els seus fills.

brir part de les despeses del Butlletí i del Cicle de xerrades.

Per altra banda, cada alumne/a de l'Escola de Mares i Pares paga una quota simbòlica per curs.

Finalment, es compta amb l'aportació econòmica des del Pla educatiu d'entorn (Departament d'Educació i Ajuntament) i des del pressupost propi de l'IME.

D'aquesta manera s'optimitzen recursos i les famílies poden gaudir d'aquests serveis sense que això els representi una despesa directa. En el cas del CRAMP, el servei no representa cap cost per a l'usuari.

CONCLUSIONS

Aula de Família ha esdevingut un referent per a les famílies. S'ha consolidat com una marca de qualitat que ha aconseguit fidelitzar famílies i promoure la formació al llarg de tota la vida.

Els usuaris d'Aula de Família són tant homes com dones, fet que ens ajuda a trencar tòpics sobre el paper del pare en l'educació dels fills i filles, i evidencia que el protagonisme de l'educació dels fills és de tots. També compta amb la participació, sobretot a les xerrades, d'avis i iaies que sovint són una peça clau en les estructures familiars.

Aula de Família a més a més aposta per ser un pont entre el món escolar i les famílies, insistint dia a dia en la necessitat d'un treball conjunt, d'una complicitat imprescindible, entre la tasca desenvolupada pels centres educatius, la tasca de les famílies i la implicació de la ciutat com a entorn educatiu. En aquest sentit cal destacar el gran nombre d'educadors i de tècnics que també s'apropen a les xerrades i activitats.

Malgrat aquesta valoració tan positiva ens proposem, entre d'altres reptes, apropar-nos a d'altres col·lectius de la ciutat. No hem aconseguit encara que les famílies novingudes participin i siguin usuàries d'aquestes activitats i serveis i això ens demostra que ens queda molt camí per recórrer.

Nombre d'usuaris dels diferents serveis

	CURS 06-07	CURS 07-08	CURS 08-09	CURS 09-10(*)
CICLE XERRADES (mitjana assistència)	70	80	70	75
ESCOLA MARES I PARES (alumnes)	36	38	44	Xerrades itinerants a les llars (grup 0-3)
				Alumnes grups 3-12 i 12-18
CRAMP	52	64	86	146
PUBLICACIONS (nombre d'exemplars editats)	PONT: 600 AMiPA: 3.500 AULA FAMÍLIA: 4.100	PONT: 600 AMiPA: 3.500 AULA FAMÍLIA: 4.100	PONT: 600 AMiPA: 3.500 AULA FAMÍLIA: 4.100	PONT: 600 AMiPA: 3.500 AULA FAMÍLIA: 4.100

(*) Dades recollides fins març del 2010

FINANÇAMENT

El finançament d'Aula de Família es fa des de tres línies:

Per una banda, les AMPA aporten una quota anual que ajuda a co-

Aula de Família és i serà sempre un projecte obert, la seva tasca és donar suport a les famílies en una societat canviant, on el gran repte és l'adaptació de l'entorn educatiu dels nens i nenes i també dels joves a les noves situacions.

Finalment i ja per tancar el cercle de creació, funcionament i consolidació del projecte, la darrera fase seria aconseguir que el lideratge del projecte Aula de Família, fos assumit per diferents representants de totes les AMPA dels centres educatius d'Olot. Que es fessin seu el projecte i que el gestionessin directament, que fos d'ells i per a ells, tot això comptant amb el suport indiscutible de l'IME.

Referències Bibliogràfiques:

- CAMPS, V. (2008) *Creure en l'educació*. Barcelona: Edicions 62.
 GINÉ, C. (1998) "Educar", ISSN 0211-819X, núm. 22-23.
 MARINA, J.A. (2009) *La recuperació de l'autoritat. Claus per a la família i l'escola*. Sello Editoria.
 THIÓ DE POL, C. (2003) *Entre pares i fills*. Barcelona: Barcanova.
 UNELL, B.; WYCKOFF J.L. (2002) *20 valors que pots transmetre als teus fills*. Barcelona: Amat.

Correspondència amb els autors: Lluís Amat, Rosa Morell.

IME Ajuntament d'Olot